

Čudnije od
RAJA

Č u d n i j e o d

RAJA

ČUDNIJE OD RAJA

Ideja projekta je bila turneja sedmih koncertov, v sedmih dneh, v sedmih novo nastalih republikah bivše Jugoslavije z glasbenim programom, sestavljenim iz sedmih pesmi, ki so zaznamovale 50. in 60. leta Jugoslovanske popularne glasbe. V vsaki republiki je nastop potekal v domu za starejše.

Publika je bila izbrana zaradi njihove starostne povezave z omenjeno glasbo. Prav tako je obstajala želja prikazati/vstopiti v področje življenjskega ciklusa človeka in države, ki je nekoč predstavljala bratstvo in enotnost in je v danem trenutku razcepljena na sedem različnih republik, zaznamovanih z vojno. To je generacija, ki je doživela vzpon in povezavo različnih narodov v enovito državo in prav tako preživela njen razpad.

Projekt se ne naslanja nad elementi nostalgije in ne išče izgubljenega časa, element petja in koncentriranja uporablja kot vstopnico v svet realnosti, kamor mi drugače ni mogoče vstopiti.

Čudnije od raja ni zgodba o Jugoslaviji. Je zgodba o ljudeh. O človeku in njegovi večni želji po spremembah, o neverjetni zmožnosti grajenja in uničenja, o ljubezni in sovraštvu, o rojstvu, življenju in smrti.

K O N C E R T

Č u d n i j e o d

RAJA

Pesme iz 50. i 60. godina

J. U. DOM STARIH
"GRABOVAC" RISAN

4. 5. 2014

u 16 30

Pozdrav,

Najprije isprika na jeziku, pišemo iz Slovenije. Između institucija za starije osobe izabrali smo Vašu instituciju i u tom pogledu Vam pišemo. Radi se o besplatnom koncertu, trećem u nizu od sedam, koji će se u roku od sedam dana izvoditi u sedam zemalja bivše Jugoslavije.

Sadržaj programa je sedam starih jugoslavenskih pesama iz 50. i 60. godina i željeli bi jih odsvirati za određenu publiku - stanovnicima u staračkim domovima ili sličnim ustanovama jer smatramo, da je socialno uključivanje značajno i da možemo napraviti za njih nešto, što bi ih razveselilo. Jednostavni koncert pjevačem i klavijaturistom ima svoje ozvučenje.

Najbolji datum za provedbu u Srbiji jest iz naše tačke plana 3.5.2014 ili 7.5.2014 u 19h. Jer su ti datumi vrlo bliski, molim Vas, da nas čimpre (ako može još danas) obavestite o vašem interesu.

U nastavku je opis projekta. Poster je u prilogu i može se slobodno distribuirati.

Projekt je podržan od strane Ministarstva za kulturu Republike Slovenije i besplatan je za sve slušatelje. Potrebno je uskladiti samo o lokaciji, da bi bilo najbolja za vas (mala pozornica ili prostor u kojem se obično održavaju proslave) i tačnom terminu.

S poštovanjem i hvala na odgovoru,
Hana Vodeb
sekretarica na projektu

Koncert Čudnije od Raja

Čudnije od Raja je glasbeni projekt vizualnog umjetnika Marka Požlepa i muzičara Igora Feketije. Sa koncertnim izvođenjem muzike 50. i 60. godina, pesmama Bila je tako lijepa, Djevojko mala, Dušo moja, Oj sončece, sončece, Stranci u noći, Žute dunje i Potraži me u predgrađu, muzike zlatnog razdoblja Jugoslavije, pokušavaju donijeti u staralačke domove čarobni zvuk muzike i mladosti.

Primer enega od internetnih dopisov za organizaciju koncerta. V obdobju treh tednov je bilo z okoli 24 ustanovami institucionalnega varstva starejših, izmenjanih preko 60 sporočil.

SFR JUGOSLAVIJA

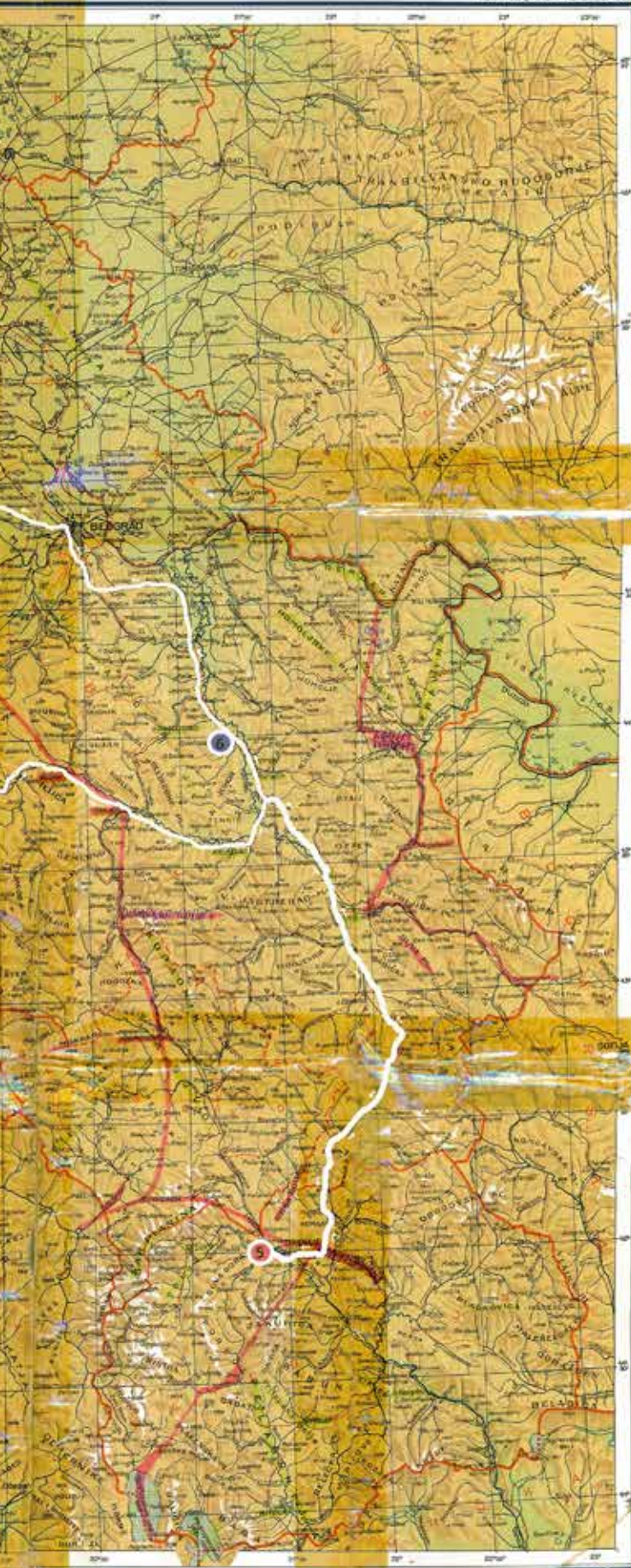
Uredništvo dr. Zvonimir Dugačić

1:1000 000

—	Državna granica	—	Šumovita područja
—	Međunarodna granica	—	Šumovita područja u planinama
—	Državna granica u planinama	—	Šumovita područja u kotlinama
●	Grad preko 100000	—	Državna granica
●	Grad od 50000-100000	—	Kanal
●	Grad od 10000-50000	—	Stariji grad
●	Grad od 1000-5000	—	Stariji grad
—	Državna granica	—	Stariji grad

ČUĐNIJE OD RAJA - PLAN POTI

- 1** Dom starijih građanin Maribor Tezno
- 2** Dom za starije i nemoćne osobe Volovsko Opatija
- 3** Dom starih Grabovac Rešan
- 4** Centar za zdravo starije Novo Sarajevo
- 5** Dom za stari lica Majka Tereza
- 6** Gerontološki Centar Jagodina

Ko je spominjanje končano,
se lahko začne pozabljanje.

Pesmi, ki sem jih izbral so me spremljale celotno otroštvo in mladost. Izmed mnogih sem na koncu izluščil sedem tistih, ki so bile iz pravega obdobja, se pravi iz 50. in 60. let -zlatega jugoslovanskega obdobja in, ki so mi najbolj ostale v spominu. Rojen leta 81, predzadnja generacija Pionirjev, sem deset let živel v Jugoslaviji.

Razen v kratkem obdobju pevskih vaj, v osnovni in srednji šoli, nisem vokalno nikoli javno nastopal. Natisnil sem tekste in mesec dni vadil v podpalubju rečne ladje v Gentu v Belgiji, kjer sedaj živim. Petje sem snemal preko fotoaparata in posnetke pošiljal Igorju, prijatelju in pijanistu, ki je predstavljal drugi del najinega dueta in za mene, kot neizkušenega glasbenega entuziasta, potrditev ali ima moje petje smisel ali ne. Pri vsakem poslanem posnetku sem nestrpno pričakoval ali ga bo potrdil.

DNEVNIŠKI ZAPISI

1.Maj – Maribor Tezno

Naše prevozno sredstvo je bil volkswagnov rešilec predelan v avtodom. Napolnili smo ga z glasbeno opremo, zvočno neodvisni in pripravljeni na koncert v vseh situacijah.

Jure, Igor in jaz. Kot zgodba iz Alan Forda; danas po prvi i poslednji put u vašem gradu.

Prva postaja je bila Maribor Tezno in nastop je bil dogovorjen ob 16.00.

Pred dom smo se pripeljali malo pred tretjo. Urejena moderna zgradba z vonjem in izgledom institucije. Stanovalci doma so nas že pričakovali, nameščeni okrog majhnega odra. Uro pred začetkom. Linije njihovih vozičkov so sporočale red, urejenost in organiziranost.

Sprejela nas je direktorica doma, ki je na dan dopusta, posebej za ta dogodek, prišla v službo. Z njo je bil majhen kuštravi pes, ki je blažil uniformiranost doma in dodajal občutek domačnosti.

Direktorica je ponavljala domačinom: "Mi smo vedno pravi čas tu, kajne?!" Vsi so pritrdjevali.

Kratko smo predstavili koncept in začeli s koncertom. Publika je mirno aplaudirala. Posamezniki so tiho mrmrali predstavljene komade. Gospod na desni si je v naročje postavil kuštravega psa in ga neustavljivo gladil. V domu je skupaj z ženo, sedela sta skupaj, z nasmehom na ustih.

IVO ROBIČ-STRANCI U NOČI

*Lutamo kroz noć
Mi kao stranci
Lutamo kroz noć
Dva strana lica
Jedan slijede trag
Kroz neku čudnu noć*

*Ne znam tko si ti
To strano biće
Blizu čela mog
A ja se gubim
Nepovratno sâm
U obe-anju tvom*

*Lutamo i sad
Još uvijek svjesni
Da smo stranci u taj čas
Za sva ta lica
Što se smiju oko nas
Stranci za tu noć
S čudom naše ljubavi
Poklonjeni jedno drugom*

*Lutamo kroz noć
Ne više stranci
Lutamo kroz noć
Dva ista lica
Jedan slijede trag
Kroz ovu dobru noć*

*S čudom naše ljubavi
Poklonjeni jedno drugom*

*Lutamo kroz noć
Ne više stranci
Lutamo kroz noć
Dva ista lica
Jedan slijede trag
Kroz ovu dobru noć*

*

Koncert je minil brez mojih resnejših napak in bil sem pomirjen. Igor je kakor vedno svoj del odigral fantastično. Predstavili smo sedem komadov in na očeh in izrazih občinstva se je videlo, da so pričakovali več. Bili so pripravljeni na zabavo.

Po koncertu nas je v posebni sobi čakal narezek. Direktorica je prav tako pričakovala več, konceptualna ideja projekta ji ni bila najbližja, ob obširnejši razlagi projekta sem v njenih očeh zaznal celo strah. Razložila nam je, da po njenem mnenju koncert ni bil pravilno glasbeno zastavljen, če že v srbohrvaščini, potem raje Mišo Kovač.

Ob izhodu nas je pričakovala skupina starejših prebivalk doma, ki so kratko pokeketirale z nami. Všeč jim je bil koncert, rekle so da jim je ponovno pričaral mladost in všeč so jim bili mladi izvajalci.

**Stranci u noći so bolj znani kot Strangers In The Night, v Izvedbi Franka Sinatre, vendar je pesem v originalu izvajal Ivo Robić na glasbenem festivalu Melodije Jadrana v Splitu*

2. Maj-Opatija, Hrvaška

Naslednja postaja je bil dom starejših v Opatiji. Dom razdeljen na dva dela, lociran med magistralo in pokopališčem. Koncert je bil v drugem, zgornjem delu. S terase se je odpiral prelep pogled na Severni Jadran in mirno pokopališče, obkroženo s palmami.

Po tem ko so nas predstavili, so nam pripravili kratko predstavitev doma. V uvodu so poudarili: "Kako vidite nismo potpuno tehnički opremljeni, mrtve iznosimo na rukama".

Tu smo takoj dobili svoj backstage s hladno malvazijo in torticami. Spremljali so nas vzkliki: "Dolaze naši muzičari!" Direktorja ni bilo in tako nas je sprejela mlada uslužbenka. Oboževala je svoje delo in to se je čutilo v odnosu s stanovalci doma. Uniformiranost tu ni bila potrebna. Topel, domač občutek je preveval dom. Prvič sem pomislil, da me v takšnem okolju starosti ne bi bilo tako strah.

Uslužbenka nam je prišepnila: "Pogledajte ovu fotografiju, naš novi ljubavni par! Ovdje sam uhvatila poljubac!" Hudomušen nasmešek in: "Znate oni su još seksualno aktivni".

Koncert je bil ob 18.00. Gospe so si nadele večerne toalete. Gospodje so si zavezali kravate in ogrnili suknjiče. Zrak so napolnili stari parfumi pomešani z vonjem mediterana. Devetdeset-letna gospa iz spodnjega doma se je povzpela po neskončnih stopnicah, da bi slišala koncert.

Publika je bila veliko bolj sproščena in začeli so prepevati z nami. Med pesmijo Djevojko mala sta dva para celo zaplesala.

VLASTIMIR "DŽUZA" STOJILJKOVIČ, IDOLI- DJEVOJKO MALA

*Devojko mala,
pesmo moga grada.
Što si mi dala,
Oči pune sna.*

*O što se setih
kišu da ti kupim
I oblak beli
pod kojim tebe snim.*

Tudi uslužbenka je plesala z enim od stanovalcev doma. Zahtevali so bis. Naš program ni imel več kot teh sedem komadov in zadovoljili smo jih s ponovitvijo komada Djevojko mala.

*Nemoj da kunes
oči moje snene,
Kad kiša pada,
ja sam oblak tvoj*

*Devojko mala,
pesmo moga grada
Tvoje ču usne
večno da ljubim ja.*

Stiski rok in zahvale so presegle vse izkušnje pohval in zahval, ki sem jih bil deležen kadarkoli na svojih razstavah.

Bližala se je noč in z Juretom sva se odločila prespati v avtu. Uslužbenka nama je odstopila prostor na zavarovanem parkirišču doma. Utaborila sva se tam, zraven kamnitega vodnjaka, ki nama je ponoči služil kot kopalnica. Igor je z Eli, ki se nam je pridružila samo za ta dan, noč preživel v hotelu.

3. Maj

Zaradi nepotrjenega termina na Kosovu ta dan ni bilo koncerta. Devet domov na Kosovu se je odzvalo z odgovorom, da nočejo imeti opravka z ničemer kar je povezano z bivšo Jugoslavijo.

Čakala nas je dolga pot od Opatije do Risnega v Črni gori, okrog 800 kilometrov. Ta dan smo prispeli do Trogirja in prespali pri mojih sorodnikih, ki so leta 1993 prebegnili iz Banje Luke.

Banja Luka je po razpadu Jugoslavije postala del republike Srbije. Od jugoslovanske vojne si še vedno niso opomogli. Avtomobilsko delavnico in stanovanjsko hišo, ki so jo imeli v Banja Luki so v nuji, ko je v Banji Luki že divjala vojna, zamenjali za majhno obmorsko hišo v Trogiru. V času, ko so potovali do Trogirja je nekdo popolnoma izpraznil hišo. Odmontiral je tudi okna, vrata in kopalniško opremo. Življenje, že globoko v drugem življenjskem obdobju so začeli ponovno.

V jutranjih urah smo se odpravili naprej.

4. Maj-Risan, Črna gora

Po jadranski magistrali smo prispeli do Črne gore. Prečkali smo kratko obmorsko bosansko mejo in se spet vrnili na Hrvaško. Tudi to mejo smo prečkali brez nevšečnosti. Jadranska magistrala pelje od Trsta, po vijugati cesti s pogledom na plavi Jadran do Ulcinja, v skupni dolžini 1006 kilometrov.

Kot večina velikih povezovalnih cest je bila zgrajena na začetku Jugoslavije, v žaru in intenzivni veri v boljše, skupno prihodnost. Ceste so gradile prostovoljne mladinske brigade in jugoslovanska vojska. Nova meja, med Hrvaško in Črno goro. Hrvaški carinik je bil prepričan da tihotapimo travo.

“Vozite kola u garažu! Malo ćemo da pogledamo.”

V garažo je odpeljal samo Igorja, z Juretom sva morala čakati pred vrati carinske uprave.

Eno uro pregleda.

Kljub temu da sem rojen leta 81 in sem deset let živel v Jugoslaviji, se ne spomnim prostih mej med državami. Mogoče zaradi tega, ker je bilo samoumevno. Prvega svobodnega prehoda skozi mejo se spomnim, ko je Slovenija vstopila v evropsko Unijo in ni bilo več mej s sosednjo Avstrijo in Italijo.

Ozka cesta, ki pelje od meje proti notranjosti služi kot kamuflaža. Za prvimi kilometri postapokaliptičnega razsula se prikaže prvi zaliv in Črna Gora se razpre v vsej svoji lepoti. Ogromne gore se zlivajo v morje. Risanski dom za starejše je obdan s palmami, zavarovan z gorami in pogled je usmerjen na morje.

“Direktor dolazi!”, so nas obvestili prijazni uslužbenci, ko smo vstopili.

Preden smo začeli so spet pristopili do nas in nas naprosili, če bi lahko prvo pesem namenili Zehidi, ki ima danes rojstni dan in pravitako zadnji stadij raka.

Žute dunje so bile za njo.

LJUDSKA, HIMZO POLOVINA, INDEXI - ŽUTE DUNJE

*Voljelo se dvoje mladih
šest meseci, godinu
kad su htjeli da se uzmu,
da se uzmu, aman aman
dušmani im ne dadoše*

*Razboli se ljepa Fatma
jedinica u majke
poželjela žute dunje, žute dunje
aman, aman,
žute dunje,
iz Stambola*

*Ode dragi da donese
žute dunje Carigradske
al ga nema tri godine, tri godine aman, aman
nit se javlja niti dolazi*

*Dodje dragi sa dunjama
nadje Fatmu na nosilima
Dvjesto dajem spustite je
tristo dajem otkrite je
da još jednom Fatmu ljubim ja*

Publika je spet prepevala z nami. Na trenutke tako glasno, da sem pozabil besedilo in poskusil slediti njim.

Gospa Zehida nam je po koncertu povedala, da ji ni še nikoli nihče odpel pesmi za rojstni dan. Zapirajoča vrata dvigala so prekinila njeno poslavljanje.

Direktor je prišel, zaukazal večerjo in Vranca, močno črno crnogorsko vino. Neomejene količine, ki so se točile ves čas v dva deci kozarce. Vsi smo kadili verižno in 'sala' je bila prekrita z dimom. Z rokami smo odrivali meglice da smo si lahko zrl v oči. Kot bi vstopili v zgodbe, ki sem jih poslušal kot otrok, o hedonističnih večerjeh, oboževanih direktorjih, zanosnih besedah in velikih ciljih.

Direktor je podpiral projekt. Sam je, na osnovi ideje o sodelovanju bivših republik, leta 2013 organiziral prvo regionalno konferenco Starenje i starost-kvalitet života, v Risanskem hotelu Teuta. Hotel smo videli ob vstopu v Risan, žal zaradi krize ne obratuje več. Prišli so predstavniki vseh bivših republik, razen Hrvaške in zabava je trajala tri dni, z vmesnimi pavzami za krajše sestanke. Profesionalne distance ne podpira, s svojo družino je živel več let v domu za ostarele in pravi da ni boljšega kot to, da so njegovi otroci dobili na desetine babic in dedkov. Sam ne more dojeti nesmisla vojne, ki je razrila to državo. Če bi moral prijeti za orožje, bi branil svobodo Sarajeva, je rekel.

Ko se je začela vojna v Jugoslaviji, se je oboroževanje v Risnem začelo v dveh gostilnah. Ljudje niso popolnoma dojeli kaj se dogaja, hitro so bili razdeljeni na dva pola a so se vseeno v službi pogovarjali kateri tip orožja je dobil kateri. Eden kalašnikov, drugi minometič. Na srečo v Črni gori ni prišlo do bratomorja.

Pripravili so nam prenočišče v domu a smo morali iti naprej. Ura je bila skoraj polnoč in še vedno smo imeli pred seboj 250 kilometrov cest preko gora do Sarajeva. Za popotnico smo dobili košaro sendvičev in tri litre Vranca.

Nekaj kilometrov od Risana nas je zaustavila policija.

Policija: "Odakle dečki?"

Mi: "Iz doma starijih Risno. Baš smo večerali zajedno sa Zoranom."

Policija: "Sa Zoranom? Pa on je moj ujak! Samo napred dečki..."

Mejo z republiko srbsko smo prečkali na majhni meji, kjer so rampo dvignili z rokami.

Carinica: "Odakle?"

Mi: "Iz koncerta za stare ljude u domu Risno."

Carinica: "Šta?"

Z Igorjem sva imela še vedno oblečeno črno belo koncertno uniformo.

Počasi smo razložili za kaj gre pri projektu.

Carinica je prislonila stisnjeno pest k čelu v pozdrav: "Zdravo drugovi partizani!" in dvignila rampo.

V popolni temi smo prečkali Sutjesko. 127.000 vojakov sil Osi je tu leta 1943 bilo bitko proti 18.000 vojakom NOB. Priljubljeno povojno poročilo govori o Titovem psu, nemškemu ovčarju Luksu, ki je žrtvoval svoje življenje, da bi rešil gospodarja, s tem da se je vrgel na bombo, ki bi sicer ubila Tita.

Brez Tita, karizmatičnega vodje, verjetno tudi Jugoslavije ne bi bilo. Z vizijo in političnim aparatom je uspel združiti narode na Balkanu v trenutku ruševin po drugi svetovni vojni in vspostaviti mir in sobivanje, ki je trajalo 50 let, med razboritimi narodi in področjem, ki je bilo vedno poimenovano "bure baruta". S fitiljem, ki ni nikoli ugasnil.

Želeli smo videti spomenik padlim borcem vendar je bilo Tjenište v popolni temi. Ura je bila dve zjutraj in cesta popolnoma prazna. Tiho smo zavili s ceste in se odpeljali po peš poti proti spomeniku. Počasi smo lezli po dveh ozkih zaraščenih poteh. Cesti sta se razcepili in pred nami se je znašel hrib. Do spomenika nismo uspeli priti.

Ko smo se vzpenjali preko gora pri Sarajevu smo naleteli na sneg in malo za tem je cesto prečkal volk. Ob petih zjutraj smo prispeli do Sarajeva.

5. Maj-Sarajevo, Bosna in Hercegovina

Za razliko od prejšnjih domov je bil dom v Sarajevu namenjen samo za dnevno bivanje. Imenuje se Center zdravega staranja. Vsi uporabniki še vedno sami skrbijo zase in se tu le družijo in aktivno preživljajo preostali čas.

Tu je prepevala celotna dvorana. Iz srca.

ARSEN DEDIČ, KEMAL MONTENO - DUŠO MOJA

*Dušo moja, ja ne znam više
Koliko dugo ovdje stojim,
dok slušam kako liju kiše,
Pod mračnim prozorima tvojim*

*Dušo moja, i kada krenem,
Tako bih rado da se vratim,
Ti ne znaš da je pola mene,
Ostalo s tobom da te prati.*

*Ostalo s tobom da te ljubi,
Kad budeš sama i bude zima.
Jer ja sam onaj koji gubi,
I prije nego išta ima.*

*Dušo moja, ko kaplja vode,
I ti se topiš na mom dlanu.
Jer s tobom dodje i bez tebe ode
Stotinu dana u jednom danu.*

*Dušo moja, ti umorna si,
I bez tebe ti ležaj spremam,
Na nekoj zvijezdi što se gasi,
Ja tražim svjetlo koje nemam.*

*Pod hladnim nebom ispod granja,
Stavičeš glavu na moje grudi,
Jer sam onaj koji sanja,
I zato neću da te budim.*

Velika gospa v prvi vrsti je pograbila majhnega gospoda in ga zavrtela po plesišču v ritmu Djevojko mala. Zaigrali smo dva bisa. Kljub temu, da mesto še vedno diha v spominu na vojno, so ljudje večinoma nasmejani. Na fasadah stavb so še vedno vidne luknje metkov in granat. Zemaljski muzej Bosne in Hercegovine je zaprt. Prekrit z ogromnim banerjem: "MUZEJ ZATVOREN-THE MUSEUM IS CLOSED".

Pesmi, ki sem jih prepeval niso bile izbrane z namenom da bi predstavljale posamezno državo, a nam je kljub temu Mustafa, vodja pevskega zbora Centra za zdravo staranje, predlagal da za Makedonijo pripravimo eno, ki bo specifična posebej za njih. Prinesel je note Jovano Jovanke in skupaj smo pričeli z učenjem.

Naša ekipa se je povečala za eno članico, Lucia se nam je preko Bruslja, Beograda in Banja Luke pridružila v Sarajevu.

6. Maj-Skopje, Makedonija

Dom Majke Tereze v predmestju Skopja.

Zaradi odziva na poslani mejl smo od Skopja ričakovali največ. Prišlo naj bi več domov in koncert naj bi se odvijal na arheološkem najdišču. Realnost, ki nas je dočkala je bila malenkost drugačna. Švedska vlada je domu po velikem potresu, leta 1964, poklonila bivalne kontejnerje. Kontejnerji in bivalni pogoji so ostali do danes enaki.

Skopje, v centru mesta

Mesto se bohoti v sijaju ogromnega kipa Aleksandra Makedonskega, ki kraljuje na vrhu vodometa in zre nasproti dvema podobnima kipoma na popolnoma novo postavljenem trgu. Mostovi se množijo, antične fasade iz siporeksa se množijo. Zgodovinske atrakcije nastajajo dnevno. V mestu je turistična tabla s fotografijami zgodovinskih spomenikov. Tretjina fotografij je bila prekrita z napisom "V IZGRADNJI".

Center Skopja izgleda kot Las Vegas.

Dom Majke Tereze.

Predstavitvev je bila pripravljena zunaj, s plapolajočo zastavo večnega makedonskega sonca, belimi stoli in varnostnikom, ki je v rahlem počepu s fotoaparatom beležil vsak naš stik z direktorjem.

Direktor je imel predstavitev. In govor. In slikanje. In še en govor.

Tu publika, razen ene stanovalke, ni prepevala z nami. Nemo so sedeli in njihov pogled je bil oddaljen. Stik, ki smo ga vspostavili je bila gospa iz Bolgarije, ki je od vsega začetka vpila na nas. Kasneje so nam povedali, da so njeno fotografijo, na kateri je dokumentirana skupaj z Makedonskim politikom, ki ji je priskrbel državljanstvo, in je visela pred direktorjevo pisarno, prekrili z našim plakatom. Njen nasmeh je bil najhvaležnejši, ko smo se dogovorili, da plakat odstranijo.

Na koncertu ni bilo bisa in tudi Jovano Jovanke nismo zaigrali.

LJUDSKA, RADE ŠERBEDŽIJA - OJ SONČECE, SONČECE

*Oj sončece sončece,
zakaj sijaš sa žalost
Oj sončece sončece,
zakaj sijaš sa žalost*

*Ja za vodom, za gorom
za dalekom granicom,
ja za vodom za gorom,
za dalekom granicom.*

*Znam ona više nije tu
otišla je za navek
odletela kak oblak je
da se nikdar ne vrne.*

*Čuvaj mi je ma kde je
njene oči plavetne
čuvaj mi je ma kde je,
oj sončece, sončece*

*čuvaj mi je ma kde je,
oj sončece, sončece.*

Direktor nas je odpeljal do svoje pisarne, da nam predstavi vse projekte, ki jih je organiziral v domu v zadnjih šestih mesecih. Ponavljajoči liki na fotografijah so bili poleg stanovalcev domov, vodilni politični akterji ali pripadniki vzhajajočih strank. Domu so pomagali z doniranjem majic s svojimi podobami in drugim propagandnim materialom. Upokojenci so še vedno najmočnejše volilno telo. Varnostnik je pogrnil prt na mizo v izpraznjeni skupni jedilnici in pogostili so nas z ajvarjem, kruhom, sirom in toplim čajem. Stanovalci so nas opazovali skozi okno jedilnice.

6. Maj-Jagodina, Srbija

Pri vstopu v Srbijo so nam avto skenirali, razstavili in do potankosti preiskali s kamerami. Bolj kot drogo so iskali skrite imigrante.

O Jagodini sem slišal zgodbe že pred našo turnejo. Kar postavlja Jagodino v center zanimanja je njen župan z nadimkom Palma. Mesto je z njim dobilo živalski vrt, kjer ima svojo žirafo, Aqua park in Muzej voščenih lutk. Novopečenim parom je ponujena finančna pomoč in delovno mesto, ko pridejo na vrsto otroci, je finančna pomoč še višja. V Jagodini nataliteta raste. V Jagodini ni čutiti krize.

Stanovalci doma so se posedli. V sredini prve vrste nas je budno opazoval starejši gospod, ki je pred leti tudi sam pel. Poznal in izkusil je ves naš program. Pel je do smrti svoje žene. Ob izgubi ga je zaradi žalosti zadela kap in pri tem je izgubil glas.

DRAGAN STOJNIČ, PEKINŠKA PATKA - BILA JE TAKO LIJEPA

*Bila je tako lijepa
uvijek se sjećam nje
bila je tako lijepa
kao tog jutra dan*

*Divna je ona bila
kada sam ostao sam
više se nismo sreli
jer nju je odnio dan*

*Sve je kao tajna
ostalo na keju tom
oči, njene ruke
plačni pogled njen*

*Možda je tako bolje
zaborav briše sve
al ipak, ipak često
često se sjetim nje.*

*Danima kiša lije
Uz prozor stojim sam
prošlo je mnogo dana
obuze tad me san*

*Sjetih se onog jutra
našega rastanka
sjetih se tihe rijeke
kojom je otišla*

Zadnja vrsta je prepevala najglasnije in pridružila se jim je še markantna direktorica doma s svojo prijateljico, ki je v roke zagrabila harmoniko.

Bis so stanovalci pripravili sami. Prijateljica s harmoniko je pevovodja in s skupino iz zadnje vrste so nam odpeli venček srbskih narodnih pesmi. Stanovalci imajo vaje enkrat tedensko in vsakič znova se naučijo iste pesmi, saj jih sprti pozabijo.

”Moj muž je bio France, iz Kamnika, France Prešeren, kao onaj vaš pesnik”, nas je ob koncu ogovorila sivolasa gospa.

V Jagodini smo prvič videli, da se starejši zaradi ekonomske situacije ponovno selijo po prostorih bivše Jugoslavije. Tako smo tu srečali skoraj vse državljane bivše Jugoslavije. Dom je namreč cenejši kot v drugi državah. Sedaj spet sedijo skupaj tisti, ki so po ruševinah druge svetovne vojne gradili to obljubljen deželo. V njej skupaj živeli, jo v devetdesetih v bratomorni vojni uničili in sedaj, zaradi neokapitalističnega sistema, ki je prodril v vse pore bivšega socialističnega sistema, spet združeni, skupaj odštevaajo svoje zadnje minute.

Večerja nas je čakala v restavraciji za dolgo mizo z vodilnim odborom doma in novinarko. Sam projekt se direktorice ni močno dotaknil, je pa videla v nas močno tržno nišo. Tekom večerje nam je predstavila svojo idejo o molzenju evropskih razpisov.

Ob pol dvanajstih ponoči smo se odpravili naprej, čakala nas je nočna vožnja do doma.

7. Maj-Cesta Bratstva in enotnosti

Iz Jagodine smo zavili na cesto Bratstva in enotnosti. Cesta, ki je povezovala republike bivše Jugoslavije je potekala od Jesenic, preko Ljubljane, Novega mesta in Brežic, skozi Zagreb, Slavonski brod, mimo Vinkovcev do Beograda, nato skozi Niš mimo Skopja do makedonsko-grške meje. Cesto so zgradile

mladinske delovne brigade, ki so jih sestavljali jugoslovanski ter inozemski mladinci in jugoslovanska vojska. Prvi odsek je bil odprt leta 1950.

Vozili smo izmenično. Voznik in sovoznik vedno budna. Utrujeni in polni vtisov.

Avto je prestal celotno pot brez napake in nihče ni niti pomislil, da bi lahko šlo zdaj kaj narobe. Na cestninski postaji zraven Beograda se je zaslíšal čuden ropot. Kot bi se nekaj prilepilo na gumo in udarjalo v podvozje. Zaustavili smo, zlezli vsi pod avto, nič. Odpeljali smo naprej, zvok se je spremenil, a ni ponehal. Olje ni puščalo in tudi kolesa niso imela višje temperature. Obrati so bili normalni, temperatura ni naraščala. Spet smo vse pregledali, zalepili delček podvozja, ki se je majal, vendar je zvok še vedno ostal. Vozili smo naprej, v upanju, da ne bo naenkrat nekaj odpadlo. Pravzaprav je bil zvok hvaležen, zaradi njega smo bili vsi budni, fokusirani in pripravljeni. Kilometri so tekli. Izenada, kakor je zvok prišel, je tudi iginil. S kratkim piskom je ponehal.

LADO LESKOVAR, DŽORDŽE MARJANOVIČ, MERI CETINIČ, DARKO RUNDEK - POTRAŽI ME U PREDGRADŽU

*Ova dvorišta puna neba i ptica
udju, ko muzika stara, nekud duboko u nas
i tu uvijek ostanu.*

*Tu nas čekaju davno poznata lica.
Jedan je kuštravi dječak uvijek u proleče tu,
ti znaš zašto dolazi.*

*Tko je nekada nosio
prvo sunce po dvorištima,
nikada sasvim ne ostavlja
ovaj život u predgradjima...*

*Potraži me u predgradju,
na ulici, na raskršću,
gdje ti je jorgovan rasuo perle,
gdje nam je proleče dotaklo usne i pobjeglo.*

*Potraži me u predgradju,
kraj vlakova što prolaze,
bičemo sami u svitanje dana,
bičemo sami u pjesmama ptica, ko nekada.*

*Drijemaju jedra od rublja i cviječa,
čekaju vjetar da nekuda plove.
Čujes li - naše nas predgradje zove,
traže te kuće i ulice stare.*

*Potraži me u predgradju,
poljubi me u sjećanju,
bar onih sati kad ostaneš sama,
ako me sada još imalo voliš -
potraži me.*

*Ti nemaš prsten sa našeg venčanja,
al' pamtiš streju na kraju grada,
bez mnogo cvijeća, bez vela i zlata,
bila si lijepa i sretna ko nikad.*

*Potraži me u predgradju,
poljubi me u sje-anju,
bar onih sati kad ostaneš sama,
ako me sada još imalo voliš -
potraži me.*

Noč je počasi minevala in bili smo vedno bližje Sloveniji. Še zadnja meja. Prejšnjo, med Hrvaško in Srbijo, smo prečkali brez zapletov. Slovenskemu cariniku smo pokazali dokumente, vse ok, ko pa smo hoteli speljati je v prestavah škrtnilo. Avto je obstal. S skupnimi močmi smo ga med glasnim smejanjem (in na robu joka) porinili čez mejo.

Pot se je definitivno končala, na meji s Slovenijo.

*Putujemo putevima
kojim kraja nema*

*zemlje obećane
prerano zaboravljene*

*Oči u vjetru trepere,
zamišljajući prolazeće
horizonte*

*Kdje ćemo pustiti korijene,
kome da slijedimo,
Što da vjerujemo?*

*Oči u vjetru trepere,
sljedeći sjenu naših očeva,
postoji vučji gad,
valovi ruše zidine,
šutnja je zlatna,
uši ubija,
zbogom prošlost,
želim vlastitu budućnost.*

*Put je dugačak,
stanicama kraja nema,
oči u vjetru trepere,
pjesak u očima.
Kdje ćemo pustiti korijene,
komu da slijedimo,
što da vjerujemo?*

*Lica prekrivena prašnjavom zemljom,
naša lica prekrivena prašnjavom zemljom,
nismo mi,
nismo mi,
nismo mi,
obećana generacija.*

Mark Požlep, 2016

Mark Požlep
Čudnije od raja, 2016

Produkcija
Galerija Škuc, Ljubljana
Zavod Celeia Celje, Center sodobnih umetnosti Celje

Zahvale
Hana Vodeb, Igor Feketija, Jure Cvitan, Tomaž Črnež, Maria Lucia Cruz Correia, Maja Antončič, Zveza kulturnih
društev Celje

Gent, 2016

